

В.В.Піскіжова (Київ)

КРУГЛИЙ СТИЛ «“УКРАЇНЬСЬКА КРИЗА” СВІТОВОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ»

На сучасному етапі розвитку української державності перед вітчизняною дипломатією постав цілий комплекс стратегічних завдань, пов'язаних із виробленням концептуальних підвалин зовнішньої політики нашої країни, пошуком ефективних механізмів гарантування національної безпеки, посиленням позицій України у глобалізованому інформаційному просторі, розбудовою рівноправних відносин із суміжними державами на засадах взаємної поваги, інтенсифікацією політичного діалогу та економічної, передусім інвестиційної, співпраці з Європейським Союзом із метою модернізації держави, успішної розбудови демократичних інститутів, а також зміцнення міжрегіональних зв'язків задля подолання зовнішніх викликів.

У контексті генерування нових ідей і формування теоретичного фундаменту вітчизняної дипломатії особливої актуальності набувають наукові форуми, один з яких відбувся у форматі круглого столу в Києві 26 червня 2014 р. завдяки спільним зусиллям його організаторів – відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ та кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України. На відкритті заходу з вітальним словом виступив директор Інституту історії України НАНУ академік НАН України *В.А.Смолій*, який наголосив на його важливому значенні щодо пошуку оптимальних шляхів розв'язання глобальних проблем, котрі постали перед Українською державою та світовою системою безпеки на початку ХХІ ст.

Модераторами круглого столу були д-р іст. наук, професор, завідувач відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ *С.В.Віднянський* та д-р іст. наук, професор, завідувач кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України *С.С.Троян*. Зокрема, *С.В.Віднянський* у своєму вступному слові накреслив проблемні параметри визначеної для обговорення теми, наголосивши на її безсумнівній актуальності. Громадсько-політичний конфлікт – Українська революція гідності, що наприкінці минулого року розгорнувся в нашій країні, цього річ за активної участі та прямого втручання Російської Федерації вилився у збройне протистояння, яке, на його думку, загрожує не лише суверенітету, територіальній цілісності та державності нашої країни, але й безпеці інших європейських держав, насамперед Центральної Європи, Балтійського та Чорноморського регіонів, і, по суті, засвідчив кризу системи міжнародної та національної безпеки. Безпосередні наслідки неоголошеної війни нового типу («гібридної»), яку засудив весь цивілізований світ, висувують на передній план міжнародного життя злободенні питання: які цілі переслідує Кремль в Україні й у чому полягає «нова доктрина Путіна», котру російський президент фактично сформулював у своїй «кримській промові» 18 березня 2014 р.; як зупинити Путіна і як повернути анексовану Росією Автономну Республіку Крим, стабілізувати ситуацію на сході й півдні України та гарантувати національну безпеку нашої країни, котра опинилася у центрі геостратегічного протистояння євроатлантичного і євразійського блоків; яким чином, нарешті, зміцнити національні й міжнародну системи безпеки? Навколо цих та інших питань і було запропоновано розгорнути дискусію.

Основну доповідь представив д-р іст. наук, провід. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *А.Ю.Мартинов*, котрий проаналізував головні тенденції кризи

однополярної системи міжнародних відносин, атрибутом якої є «прохолодна війна» між Сходом і Заходом. Характерною рисою сучасної кризи світової системи безпеки А.Ю.Мартинів вважає черговий етап глобальної фінансово-економічної кризи. Згадані процеси провокують загострення боротьби між світовими полюсами сили за перерозподіл сфер впливу і ринків. Руйнація нормативних засад колективної безпеки в Європі супроводжується консолідацією конкуруючих блокових систем. Водночас підписання 21 березня 2014 р. політичної, а 27 червня – економічної частини угоди про асоціацію України з Європейським Союзом не лише сприяє остаточному цивілізаційному вибору нашої країни, а й формує передумови для стабілізації Східної Європи та поетапного врегулювання етносоціокультурних суперечностей у цьому регіоні. Доповідач зупинився також на гіпотетичних наслідках «балканізації» України для європейської і світової безпеки та можливих шляхах гарантування національної безпеки України.

Результати комплексних досліджень із проблем міжнародних відносин і зовнішньої політики, здійснених фахівцями Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, було презентовано директором інституту зовнішньої політики цього закладу, д-ром політ. наук, професором *Г.М.Перепелицею*, завідувачем кафедри зовнішньої політики і дипломатії, д-ром іст. наук, професором *С.С.Трояном* спільно зі співробітниками кафедри – д-ром іст. наук, професором *М.Л.Головком* та д-ром іст. наук, професором *М.В.Кірсенком*, завідувачем кафедри регіональних систем і європейської інтеграції д-ром політ. наук, професором *С.О.Шергіним* разом із колегами – д-ром іст. наук, професором *В.Г.Косминою*, д-ром політ. наук, професором *Л.Д.Чекаленко* і професором кафедри дипломатії та консульської служби, д-ром іст. наук *О.Г.Цветковим*. Зокрема, С.С.Троян зупинився на сучасних проблемах дослідження міжнародних відносин, зовнішньої політики та національної безпеки України, наголосивши, що концептуальні підходи до розуміння нинішнього етапу еволюції міжнародних відносин було закладено в період руйнації біполярного світу епохи «холодної війни» й формування нових основ світового та міжнародного порядку. С.О.Шергін із використанням політологічного інструментарію охарактеризував місце України в сучасних геополітичних і глобальних трансформаціях, В.Г.Космина – цивілізаційний вимір нового світового порядку, а О.Г.Цветков – особливості перетворення міжнародних систем в умовах глобального світового розвитку.

Завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАНУ д-р іст. наук, професор *О.Є.Лисенко* проаналізував міжнародне значення та актуальність Кримської конференції 1945 р. для України та уроки Другої світової війни у цілому. Директор навчально-наукового інституту євроінтеграційних досліджень Ужгородського національного університету канд. іст. наук, професор *І.В.Артёмов* зупинився на ролі та проблемах діяльності ООН, НАТО, ОБСЄ, ЄС та інших міжнародних організацій у підтриманні безпеки й миру у світі, а також презентував новітні видання очолюваного ним інституту з проблем геополітики. Начальник науково-дослідної лабораторії кафедри оперативного мистецтва Національного університету оборони України імені І.Д.Черняхівського канд. іст. наук, полковник *В.І.Резнік* та професор цієї кафедри, д-р іст. наук *С.В.Сідоров* здійснили узагальнюючий аналіз досвіду локальних війн і збройних конфліктів ХХ–ХХІ ст., а також впливу Кримської кризи початку 2014 р. і збройного протистояння на сході України на європейську та глобальну безпеку.

Позиції міжнародного співтовариства й, зокрема, Туреччини щодо російської анексії Криму було присвячено виступ професора кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Київського національного університету імені Тараса Шевченка д-ра іст. наук *О.П.Машевського*. Проблему інформаційної безпеки у сучасному глобалізованому світі порушила провідний науковий співробітник відділу всесвітньої історії Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії д-р іст. наук *О.О.Салата*. Доцент кафедри всесвітньої історії інституту історичної освіти Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова канд. іст. наук *О.С.Черевко* розглянула питання активізації сепаратистських рухів у країнах Європи й політику щодо цього національних урядів.

Жвавим обговоренням і рекомендаціями щодо подальших наукових досліджень супроводжувалися виступи аспірантів відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ *Г.О.Харлан*, *В.Р.Мікеладзе* та здобувачки кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України *В.А.Вдовиченко*, які зупинилися, відповідно, на позиції ФРН щодо кримських подій, ролі країн НАТО у розв'язанні Карибської кризи та її впливі на систему міжнародної безпеки початку 1960-х рр., позиції Італії щодо розвитку європейської інтеграції та зміцнення системи безпеки в Європі.

Результати роботи круглого столу підсумували його модератори, а також заступник директора Інституту історії України НАНУ член-кореспондент НАН України, професор *О.П.Решет*.